

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ของ
ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
Guidelines for the Development of Eco-Tourism for Conservation of
San Sai Sub-District, Fang District, Chiang Mai Province

อาณูภาพ ไชยวิชชกุล¹, รัชนีวรรณ คำตัน², กอบลาภ อารีศรีสม³ และ ภาวิณี อารีศรีสม⁴
Arnuphab Kosiwanitchakoon¹, Ratchaneewan Kamton², Koblap Areesrisom³ and
Pawinee Areesrisom⁴

Received: 08 July 2025; Revised: 28 September 2025; Accepted: 30 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาระดับศักยภาพและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ในตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการเสนอแนวทางการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่วิจัย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้มุมมองที่ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 340 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ด้วยสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมกันนี้ยังได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ เพื่อเจาะลึกประเด็นเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตีความเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านทัศนคติ ความรู้ ความพึงพอใจ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน 2) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ ศักยภาพของสมาชิกในชุมชน รองลงมา คือการบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เสนอแนวทางการพัฒนาที่เน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบบนฐานข้อมูลทรัพยากร การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการ การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การบริหารจัดการอย่างมี

^{1 2 3 4} ปรัชญาคุชภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนารทรัพยากร มหาวิทยาลัยแม่โจ้; Doctor of Philosophy in Resources Management and Development, Maejo University
Corresponding Author, E-mail: mju6501735021@mju.ac.th

ประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี การสื่อสารที่รับผิดชอบ การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และ การใช้ทรัพยากรบนหลักการอนุรักษ์ องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับชุมชนที่ยั่งยืนและสมดุลในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ; การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aims to study the level of potential and factors influencing the development of ecotourism for conservation in San Sai Subdistrict, Fang District, Chiang Mai Province, as well as to propose development approaches that align with community sustainability in the study area. A mixed-methods approach was employed to obtain comprehensive quantitative and qualitative perspectives. The sample comprised 340 community members involved in ecotourism, with data collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation. In-depth interviews were also conducted with eight key informants, including community leaders, local authorities, entrepreneurs, and experts, to explore qualitative insights through descriptive interpretation.

The findings revealed that 1) the community possesses a high level of tourism potential across attitudes, knowledge, satisfaction, participation, management, and tourism resources, particularly with the highest means in resources and management, indicating strong community readiness for sustainable ecotourism development; 2) structural equation modeling analysis identified that the community members' potential has the greatest overall influence on ecotourism development, followed by management, resource utilization, and community participation; and 3) proposed development approaches emphasize systematic planning based on resource data, enhancing community roles in management, designing diverse activities aligned with local culture, creating eco-friendly infrastructure, human capacity development, effective management, multi-sectoral collaboration networks, responsible communication, equitable benefit sharing, and conservation-based resource use. The knowledge generated from this study can serve as a guiding framework for sustainable and balanced community-based ecotourism development across economic, social, and environmental dimensions.

Keywords: Ecotourism; Natural Resource Conservation; Sustainable Community Development

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่นและหลากหลาย ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก (คูลทเดซ แสนวิเศษ และคณะ 2566) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมามีผลกระทบให้ภาคการท่องเที่ยวหยุดชะงักอย่างฉับพลัน ส่งผลกระทบต่อรายได้ของชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน ธรรมชาติกลับฟื้นฟูตัวเองและกลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ในหลายพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่า หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ธรรมชาติสามารถฟื้นตัวและดำรงอยู่ควบคู่ไปกับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ การฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหลังวิกฤตโควิด จึงควรมุ่งเน้นแนวทางที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า มีจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างรายได้อย่างทั่วถึงแก่คนในชุมชน (ชุตา วิมุกตายน, 2568)

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่ผู้คนเริ่มตระหนักถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน เช่น การทำลายระบบนิเวศ การเพิ่มปริมาณขยะ และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนอย่างไม่ยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นทางเลือกที่สร้างความสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ โดยเน้นให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว และรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ควบคู่กับการพัฒนา ทั้งนี้ กลไกสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ที่การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ (ธีรยา ชมภูราชฎูร์, 2555; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542)

ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน เนื่องจากมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าชุมชน แม่น้ำ ลำห้วย รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ เช่น วัดศรีมงคล และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีคุณค่า แต่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวยังไม่ได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและขาดแนวทางการจัดการที่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบว่าประชาชนในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดเครือข่ายความร่วมมือ และขาดกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ซึ่งหากไม่ได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม อาจทำให้พื้นที่สูญเสียโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการอนุรักษ์ของตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมุ่งเน้นศึกษาศักยภาพองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่

ไม่เพียงสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อการอนุรักษ์ของตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อการอนุรักษ์ของตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อการอนุรักษ์ของตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งครอบคลุม และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วย

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามและการวิเคราะห์เชิงสถิติ

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาบริบท แนวคิด ความเชื่อ และมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาที่มีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีสุ่มอย่างมีหลักการ (Purposive Sampling และ Quota Sampling) ตามหลักของ Hair, et al. (1995) และ Comrey and Lee (1992) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 ราย ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ซึ่งคัดเลือกโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือเชิงปริมาณ

3.1 แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดยอิงจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ 3. คำถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรง (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนการเก็บข้อมูลจริง

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ที่พัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบเบื้องต้นกับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 1) ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการเพื่อกำหนดกรอบคำถาม 2) พัฒนาแบบสอบถามและผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก 4) ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และสัมภาษณ์ในกรณีที่น่าจำเป็น 5) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนวิเคราะห์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวคำถามสัมภาษณ์ 2. ขออนุญาตและนัดหมายผู้ให้ข้อมูล 3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแผน 4) จัดทำบันทึกการสัมภาษณ์โดยละเอียด และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป และใช้ สถิติเชิงอนุมาน โดยเฉพาะการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้โปรแกรม AMOS พร้อมมีการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลโดยพิจารณาค่า KMO, Bartlett's Test, ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่อยืนยันการแจกแจงปกติของข้อมูล

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและบทสัมภาษณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด และใช้ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจริง โดยการสังเคราะห์ประเด็นร่วมและสร้างภาพรวม และใช้การเปรียบเทียบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง (Constant Comparison) เพื่อหาความสอดคล้อง ความแตกต่าง และข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรมที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ของ ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คนในตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.20) และมีช่วงอายุระหว่าง 21–30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 20.30) รองลงมาคือกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 19.70) ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 65.30) และในด้านอาชีพ พบว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด (ร้อยละ 39.70) ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท (ร้อยละ 49.70) สะท้อนให้เห็นลักษณะประชากรในพื้นที่ศึกษาที่มีพื้นฐานด้านอาชีพเกษตรกรรม รายได้ปานกลางถึงต่ำ และระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของสมาชิกในชุมชน ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของชุมชนในการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สาระสำคัญดังนี้

ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการบริหาร		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของสมาชิกในชุมชน	4.06	0.64	มาก
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.15	0.56	มาก
3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	4.29	0.46	มาก
4. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน	4.31	0.43	มาก
รวม	4.30	0.65	มาก

ตารางที่ 1 ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิเคราะห์ พบว่าในทุกด้านมีระดับ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (4.31 และ 4.29 ตามลำดับ) สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากร การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ในตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งทางตรงทางอ้อม และอิทธิพลรวม โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พร้อมนำเสนอค่าผลกระทบของตัวแปรแฝงแต่ละตัวอย่างชัดเจน รายละเอียดมีดังนี้

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ			RESOUR	RP ²
		POTEN	COMPART	MANAGE		
COMPART	DE	0.48	-	-	-	0.23
	IE	-	-	-	-	
	TE	0.48	-	-	-	
MANAGE	DE	0.75	-	-	-	0.66
	IE	-	-	-	-	
	TE	0.75	-	-	-	
RESOUR	DE	0.20	0.16	0.54	-	0.63
	IE	0.48	-	-	-	
	TE	0.68	0.16	0.54	-	
ECOTOU	DE	0.43	0.27	0.30	0.51	0.64
	IE	0.25	0.08	0.28	-	
	TE	0.68	0.35	0.58	0.51	

Chi-square = 158.06, df = 91, Chi-square/df = 1.737, GFI = 0.942, AGFI = 0.913,

CFI = 0.975, RMR = 0.009, RMSEA = 0.048

ตารางที่ 2 ปัจจัยอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ (ECOTOU) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน (RESOUR) มากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.51 รองลงมาคือ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของสมาชิกในชุมชน (POTEN) เท่ากับ 0.43 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว (MANAGE) เท่ากับ 0.30 และ การมีส่วนร่วมของชุมชน (COMPART) เท่ากับ 0.27 ตามลำดับ ในด้านอิทธิพลทางอ้อม ECOTOU ได้รับอิทธิพลสูงสุดจาก MANAGE เท่ากับ 0.28 รองลงมาคือ POTEN (0.25) และ COMPART (0.08) เมื่อรวมอิทธิพลทั้งหมดแล้ว พบว่า POTEN มีผลกระทบต่อ ECOTOU สูงสุดเท่ากับ 0.68 รองลงมาคือ MANAGE (0.58) RESOUR (0.51) และ COMPART (0.35)

สำหรับ RESOUR พบว่าได้รับอิทธิพลทางตรงจาก MANAGE มากที่สุด (0.54) รองลงมาคือ POTEN (0.20) และ COMPART (0.16) โดยมีอิทธิพลทางอ้อมจาก POTEN เพียงตัวแปรเดียว เท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม POTEN มีอิทธิพลต่อ RESOUR สูงสุดเช่นกัน (0.68) ตามด้วย MANAGE (0.54) และ COMPART (0.16) และด้าน MANAGE พบว่าได้รับอิทธิพลทางตรงจาก POTEN เพียงตัวแปรเดียว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.75 และไม่พบอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรอื่น ส่งผลให้อิทธิพลรวมของ MANAGE อยู่ที่ 0.75 เช่นเดียวกัน สุดท้าย COMPART ได้รับทั้งอิทธิพลทางตรงและรวมจาก POTEN เท่ากับ 0.48 แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของศักยภาพในชุมชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลสันทรายक्रमุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้วางแผนการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านมีบทบาทในการบริหารจัดการ 3) การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เดินป่า เรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรรม และกิจกรรมฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม 4) การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบบำบัดน้ำเสีย พลังงานแสงอาทิตย์ และที่พักแบบโฮมสเตย์ 5) การเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน ทั้งมีคหุเทศก์ท้องถิ่น ทักษะภาษา และการบริการ 6) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และระบบจัดการขยะอย่างยั่งยืน 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาเพื่อบูรณาการการทำงาน 8) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลและการตลาดอย่างมีความรับผิดชอบ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง 9) การจัดสรรรายได้อย่างเป็นธรรมและตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ และ 10) การวางแผนอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นแนวทางที่สามารถยกระดับตำบลสันทรายให้เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการอนุรักษ์ของตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านศักยภาพของสมาชิกในชุมชนตำบลสันทราย ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากในทุกตัวชี้วัด สะท้อนถึงความพร้อมในหลายมิติ ได้แก่ ทักษะคนดี ความรู้ ความพึงพอใจ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่มีคะแนนมาก ซึ่งว่าประชากรในพื้นที่นี้มีความตื่นตัว ตระหนัก และเข้าใจบทบาทของตนในการพลิกโฉมพลังชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานวิจัยที่ชื่อว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบรวมทั้งส่งเสริมความยั่งยืนเชิงสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมและทรัพยากรจึงเป็นฐานสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนได้จริง ผลวิเคราะห์สะท้อนว่า การบริหารจัดการท้องถิ่นและทรัพยากรชุมชน มีบทบาทผสมผสานร่วมกับศักยภาพบุคลากรและทรัพยากรในชุมชนอย่างเกิดผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกศล จันท์สมคอย (2562) พบว่า การสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในลักษณะเดียวกัน พรภิรมย์ ยอดบุญ และคณะ (2568) พบว่า แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในเชียงใหม่ ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนวัฒนธรรม และความยั่งยืนของเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงอธิบายได้

ว่า ชุมชนตำบลสันทรายมีระบบโครงสร้างชุมชนที่แข็งแรง มีการเตรียมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพได้อย่างดี และมีแนวคิดในการบริหารจัดการร่วมกันอย่างมีแบบแผน ประกอบกับมีการแบ่งปันผลประโยชน์และความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สนับสนุนต่อเนื่องซึ่งขับเคลื่อนศักยภาพเชิงนิเวศของชุมชนให้ก้าวหน้าและยั่งยืนได้ในระยะยาว

2. ผลการวิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน (RESOUR) มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ (ECOTOU) มากที่สุด ($\beta = 0.51$) ซึ่งสะท้อนว่าคุณภาพและความยั่งยืนของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และกิจกรรมในพื้นที่ เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เมื่อชุมชนมีทรัพยากรที่ได้รับการจัดการและฟื้นฟูอย่างเหมาะสม ผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ นพแก้ว (2566) ได้อธิบายว่าทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างผลลัพธ์เชิงบวกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในส่วนของศักยภาพของสมาชิกชุมชน (POTEN) ซึ่งวัดได้จากความรู้ ทักษะ และความพึงพอใจ พบว่ามีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อ ECOTOU (β รวม = 0.68) เนื่องจากชุมชนที่มีองค์ความรู้และทัศนคติที่เอื้อให้เกิดการอนุรักษ์ร่วม เหมาะสมกับแรงขับเคลื่อนในการพัฒนา โดยพบว่า คุณสมบัติดังกล่าวยังเสริมแรงให้เกิดการบริหารจัดการ (MANAGE) อย่างมีประสิทธิภาพ ($\beta = 0.75$) และมีผลเชิงอ้อมต่อทรัพยากร (β อ้อม = 0.48) และสอดคล้องกับงานวิจัยศิวาพร พัยคชนันท์ (2566) ได้ยืนยันบทบาทสำคัญของศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมในกรอบ SEM เช่นกัน กล่าวโดยสรุป การที่ปัจจัยทั้งทรัพยากรศักยภาพชุมชน การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อ ECOTOU อย่างสอดคล้อง เป็นไปตามหลักการในทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อิงชุมชน (community-based ecotourism) ซึ่งระบุว่า ถ้าชุมชนเข้มแข็ง มีความรู้ มีโครงสร้างการจัดการ และสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน ย่อมเป็นปัจจัยเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

3. ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลสันทรายคือ การผสมผสานระหว่างอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมกับการสร้างเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนมีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของทรัพยากรอย่างแท้จริง ดังงานวิจัยของ ดวงชีวัน สวัสดิผล และ พรรณธิพา ธีระโรจนพงษ์ (2568) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ MODELS ที่เน้นการร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นรัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษา ก็ช่วยสร้างกลไกการตัดสินใจที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ รองรับความต้องการหลากหลายของพื้นที่ อีกด้านหนึ่ง แนวทางการพัฒนาที่เน้นกิจกรรมหลากหลาย (เช่น เส้นทางเดินป่า เรียนรู้วิถีเกษตร และโฮมสเตย์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) ยังช่วยกระจายรายได้ ลดแรงกดดันต่อจุดท่องเที่ยวและเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สราวุธ รัตมี (2568) ยืนยันว่า การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น มีผลดีต่อความยั่งยืนทั้งมิติสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียแบบกระจายหรือ

พลังงานแสงอาทิตย์ ช่วยลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และยังสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรณีศึกษาของวัสดุทางเทคโนโลยีในเกษตรกรรมนิเวศวิทยาชนบท โดยสรุป ผลลัพธ์ของการวิจัยในตำบลสันทราย จึงเกิดขึ้นได้เพราะชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมในการทำงานร่วมกัน ระบบข้อมูลที่ถูกสร้าง การมีคณะกรรมการบริหารระดับท้องถิ่น และการออกแบบกิจกรรมพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดสะท้อนแนวทางพัฒนาที่ยืดชุมชนเป็นศูนย์กลาง และสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งที่ได้รับการยอมรับในงานวิจัยระดับนานาชาติ ว่าเป็นแนวทางที่ให้ผลลัพธ์เชิงบวกและยั่งยืนจริงในบริบทชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการอนุรักษ์ของตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญปรากฏขึ้นดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ในตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (Sustainable Community-based Ecotourism Framework) ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการมิติสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยมีการวางแผนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ของชุมชนผ่านคณะกรรมการระดับตำบล พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ควบคู่กับการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือหลายภาคส่วน การประชาสัมพันธ์อย่างมีจริยธรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคำนึงถึงการอนุรักษ์และผลกระทบระยะยาว แนวคิดนี้จึงเป็นแบบอย่างที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยไม่เพียงคำนึงถึงมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังส่งเสริมการรักษาความหลากหลายทางภูมิปัญญาและคุณค่าของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ชุมชนตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ในระดับสูง ครอบคลุมทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการ และศักยภาพของสมาชิกในชุมชน โดยทรัพยากรและการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้งการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างยังชี้ให้เห็นว่า ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากร ซึ่งทั้งหมดมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญ

แนวทางในการพัฒนาเน้นการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านกลไกของชุมชน พัฒนาเส้นทางและกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และพัฒนาทักษะของคนในพื้นที่ควบคู่กับการจัดการที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือหลายภาคส่วน การประชาสัมพันธ์อย่างมีความรับผิดชอบ และการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะยกระดับตำบลสันทรายให้เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนในระดับชุมชน.

ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลักดันนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ ภาครัฐควรกำหนดให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจัดให้มีกลไกการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้แนวทางการพัฒนาสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.2 ยกรงนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เสนอให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับตำบล ที่เน้นความสมดุล

ระหว่างเศรษฐกิจ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม พร้อมกำหนดกรอบกฎหมายควบคุมพื้นที่เปราะบางทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

1.3 สนับสนุนงบประมาณระยะยาวสำหรับโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว (Green Infrastructure) รัฐควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ทางเดินศึกษาธรรมชาติ ระบบขนส่งสาธารณะพลังงานสะอาด และจุดบริการนักท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

2.1 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับตำบล ควรมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือศูนย์ประสานงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสานงานกับนักท่องเที่ยว และติดตามสถานการณ์ด้านการอนุรักษ์

2.2 สร้างกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากธรรมชาติ เช่น การร่วมฟื้นฟูป่า การทำกิจกรรมปลูกป่า หรือการทำงานอาสาสมัครร่วมกับคนในท้องถิ่น

2.3 ส่งเสริมระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่ พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยว ผลกระทบ และความพึงพอใจอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้วางแผนเชิงกลยุทธ์ เช่น ระบบ GIS หรือแอปพลิเคชันติดตามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อครัวเรือนในชุมชน ควรเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกถึงรายได้ การกระจายรายได้ การจ้างงาน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่เพื่อประเมินความคุ้มค่าของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2 สำรวจประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง วิจัยควรพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาจใช้กรณีศึกษารายพื้นที่เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จและข้อจำกัด

3.3 ออกแบบต้นแบบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สามารถถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ได้จริง เสนอให้มีการออกแบบโมเดลที่สามารถปรับใช้ได้กับชุมชนอื่น ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในท้องถิ่น ความสามารถในการดำเนินงานด้วยตนเอง และความยืดหยุ่นในการปรับใช้กับบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- โกศล จันท์สมคอย. (2562). แนวทางการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(2), 49-60.
- ชุดา วิมุททายน. (2568). การพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน. *ช่อดอกปีปปริทัศน์*, 1(1), 74-86.

- ดวงชีวัน สวัสดิผล และพรรณธิพา ธีระโรจนพงษ์. (2568). ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเกาะรอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 7(3), 481-492.
- ดูลทเดช แสนวิเศษ, ภาวนิดา รักกลิ่น, วีระพันธ์ ช่วยประสิทธิ์, ศรัณยู เลิศนุวัฒน์, และธาริตพล เสน. (2566). การส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการในประเทศไทย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3), 63-74.
- ธีรยา ชมภูราชฎร์. (2555). สื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนเกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. *Community and Social Development Journal*, 13(2), 145-154.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรภิรมย์ ยอดบุญ, พระมหาประสพสุข สุขล้วน, พระมหาปิยะ บัวอ่อน และนฤมล โพธิ์ทอง. (2568). กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 7(2), 173-186.
- วรวิทย์ นพแก้ว. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารภูมิวิเทศพัฒนาอย่างยั่งยืน*, 4(2), 40-55.
- ศิวาพร พัยคณันท์, อัครเดช สุพรรณฝ้าย และอาภาพร บุญประสพ. (2566). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม หมู่บ้านควายห้วยลำพอก ตำบลกุดหวาย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(3), 191-212.
- สรายุธ รัตมี. (2568). แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อขับเคลื่อนอุทยานธรณีขอนแก่นสู่อุทยานธรณีโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 4(1), 69-86.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*, Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.
- Hair, Joseph F., et al. (1995). *Multivariate Data Analysis with Readings*. 4th New Jersey: Prentice Hall.